

2008 RUSYA-GÜRCİSTAN SAVAŞININ VEKALET SAVAŞI TEORİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ahmet Nafiz ÜNALMIŞ*

Şafak OĞUZ**

ÖZET

2011 yılından beri devam eden Suriye savaşı ve Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan savaştan sonra vekalet savaşları teorisi uluslararası ilişkiler alanında yoğun olarak ele alınan bir konuya haline gelmiştir. Her iki savaşın da bölgesel bir rekabetten ziyade başta ABD olmak üzere batılı devletler ve Rusya arasındaki küresel rekabetin yaşandığı bir vekalet savaşı olduğu iddia edilmiştir. Ancak her ne kadar vekalet savaşları teorisi ile anılmamış olsa da 2008 Rusya - Gürcistan savaşı da vekalet savaşları özellikleri göstermektedir. Bu açıdan makale Rusya - Gürcistan savaşını Soğuk Savaş döneminde ABD ile eski Sovyetler Birliği arasındaki rekabette en çok başvurulan savaş yöntemlerinden biri olan vekâlet savaşları teorisi çerçevesinde analiz etmektedir. Çalışma, bu savaşa giden sürecin ve yaşanan savaşın Rusya ile Gürcistan arasında yaşanan bölgesel bir savaştan ziyade, Rusya ile ABD ve NATO başta olmak üzere Batılı Devletler arasında küresel egemenlik amacı güden bir vekâlet savaşı örneği teşkil ettiğini ve sonucunun sadece Avrasya bölgesinden ziyade küresel güvenliği etkilediğini öne sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vekalet Savaşları, NATO, Rus-Gürcü Savaşı, Gürcistan, Güney Osetya, Abhazya.

THE INVESTIGATION OF 2008 RUSSIA-GEORGIA WAR IN TERMS OF THE THEORY OF PROXY WAR

ABSTRACT

The theory of proxy warfare became intense foci of international relations after the war in Syria which has been continuing since 2011, and the crisis between Russia and Ukraine. Both conflicts have been regarded as a global competition between the West, especially the US, and Russia rather than a regional competition between. However, conflicts between Russia-Georgia in 2008, which has not been regarded as proxy warfare, also has characteristics of the proxy warfare. Therefore, this article analyzes the crisis within the theory of proxy warfare, which emerged during the Cold War as the most prevalent method of competition between the US and the former Soviet Union. The paper argues that the process that led to the warfare and the warfare itself present example of proxy warfare between the West, especially the US and NATO, and Russia for global hegemony, rather than a regional war between Russia and Georgia, and that its result will affect not just Eurasia but security world-wide.

Keywords: Proxy Warfare, NATO, Russia-Georgia War, Georgia, South Osetia, Abkhazia.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 28.02.2019; Yayıma Kabul Tarihi: 10.03.2019

*Dr. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, ANKARA, ORCID: 0000-0001-5043-6396,

E-Posta: nafizunalmis@gmail.com

**Dr. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, ANKASAM, ANKARA, ORCID: 0000-0001-6758-175X,

E-Posta: safakoguz76@yahoo.com.tr

Giriş

Gürcistan'da Mihail Saakaşvili'nin 2008 yılında batılı devletlerin ve özellikle de ABD'nin desteği ile başlattığı Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü sağlama operasyonu Rusya'nın müdahalesi ile geri tepmiş ve Gürcistan hem Abhazya hem de Güney Osetya'daki kısmi kontrolünü büyük oranda kaybetmiştir. Her iki bölge Rusya'nın desteği ile bağımsızlıklarını ilan etmiş ve sınır kontrollerini Rusya'ya teslim ederek Gürcistan ile bağlarını neredeyse tamamen koparmıştır. Rusya bölgede yeni dondurulmuş çatışma bölgeleri yaratarak Gürcistan'ın batı ile daha fazla yakınlaşmasına engel koyarken ve batılı devletlerin Gürcistan üzerindeki etkilerini sınırlamayı hedeflemiştir.

Böylece coğrafyanın esiri olmaktan kurtulamayan Gürcistan'ın NATO ve Avrupa Birliği üyeliği hayalleri başka bahara kalmış ve batı medeniyetinin bir parçası olmayı beklerken Rusya'nın etki alanından kurtulamamıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana bir türlü sağlayamadığı toprak bütünlüğünü ise daha derin çizgilerle bölünmesi durumuyla karşı karşıya kalmıştır.

Abhazya ve Güney Osetya Rusya ve Gürcistan ile birlikte bu mücadelenin dört önemli aktöründen ikisidir. Savaş sonucunda Abhazların ve Osetlerin Gürcistan'dan ayrılma mücadelesi başarılı olmuş ancak her ne kadar sadece bir kaç ülke tarafından tanınan bir bağımsızlık kazanmış olsalar da esas olarak kaderlerini tamamen Rusya'nın ellerine bırakmışlardır.

Yaşanan mücadele ve meydana gelen savaş Rusya-Gürcistan veya Abhazlar/Osetler ile Gürcistan arasında yaşanmış bölgesel bir kriz gibi görünse de esas olarak batılı devletler ile Rusya arasında yaşanan küresel mücadelenin bir tezahürüdür. Bu açıdan 2008 Rusya-Gürcistan savaşı bölgesel savaştan ziyade batı ve doğu arasında yaşanan küresel bir vekalet savaşıdır. ABD ve NATO olmak üzere batılı devletler Gürcistan'ı vekili olarak kullanarak Rusya'ya karşı bir vekalet savaşı yürütmüş ancak bu konuda başarısız olmuşlardır.

Vekalet Savaşı Teorisi

Yemen iç savaşı ve özellikle de Suriye krizi esas olarak Soğuk Savaş döneminde yaygın bir şekilde kullanılan vekalet savaşları kavramını uluslararası kamuoyunun gündemine tekrar getirmiştir (Marshall 2016: 184; Oğuz vd., 2018: 45). Ortadoğu'da yürütülen savaşların küresel olarak ABD ve Rusya arasında bölgesel olarak ta şii ve sünni güçler arasında yaşanan bir vekalet savaşı olduğu ileri sürülmüş ve bu savaşlar vekalet savaşları teorileri kapsamında incelenmeye başlanmıştır.

Vekalet savaşları genel olarak rakipleri ile doğrudan sıcak bir savaşa girmek istemeyen devletlerin devlet ya da devlet dışı aktörleri vekil olarak kullanarak rakipleri ile dolaylı yollardan mücadele etmesi olarak tanımlanmaktadır. Sandıklı (2016) vekâlet savaşlarını devletlerin, özellikle küresel ve bölgesel güçlerin kendi çıkarlarını elde etmek ve nüfuz alanlarını genişletmek amacıyla; kendi askeri unsurlarını kullanmaktan ziyade, müttefiklerini, edilgen ülkeleri, hedef ülkedeki parçalanmış yapıları ve yandaşlarını cepheye sürmek suretiyle gerçekleştirdikleri savaşlar olarak tanımlamaktadır. Allison (2018: 8) ise vekalet savaşlarını sponsor devletlerin diğer devletleri ya da devlet dışı aktörleri rakibi olan devletle ya da onun vekili ile savaşa sokarak stratejik hedeflerini ele geçirmeyi amaçladığı dolaylı savaş biçimi olarak ifade etmektedir.

Vekalet savaşlarının en önemli özelliği vekalet savaşı yürüten devletlerin savaşa yönelik sorumluluk üstlenmemesidir. Bundan dolayı vekalet savaşlarında taraflarının belirlenmesi oldukça zordur (Innes 2012: IV). Nitekim vekalet savaşlarında vekillerin sponsorları sağladıkları desteğe yönelik suçlamaları kabul etmezler (Long 2018: 45).

Zaten vekalet savaşına başvurmanın esas sebebi savaşın esas tarafına inkar imkanı sağlamasıdır.

Vekalet savaşları tarihin her devrinde devletlerin bir şekilde başvurdukları bir yöntem olmuştur (Mumford 2013: 11; Turse 2012: 70). Tarih boyunca güçlü rakipleri ile doğrudan mücadeleden kaçınan devletler ya da uluslar diğer devletleri ve devlet dışı aktörleri kullanarak mücadele etme yöntemine başvurmuşlardır. Bundan dolayı vekalet savaşları yüzyıllar boyunca uluslararası ilişkiler alanında var olan oldukça eski bir konsepttir (Birchall 2018).

Ancak vekalet savaşları özellikle Soğuk Savaş döneminde ABD ile Sovyetler Birliği arasında yaşanan mücadelenin temelini oluşturmuştur. Nitekim Brewer (2011: 138) vekalet savaşlarının esas olarak Soğuk Savaş dönemi ABD-Sovyetler Birliği rekabeti ile özdeşleştiğini ifade ederken, Mumford (2013: 12) tarihin her devrinde vekalet savaşlarına başvurulmuş olsa da vekalet savaşlarının esas olarak 20. yüzyılda etkin bir savaş yöntemi haline geldiğini ileri sürmektedir.

Soğuk Savaş dönemi vekalet savaşları farklı şekillerde gelişmiştir. En çok rastlanan yöntemlerden birisi güçlü devletlerin üçüncü dünya ülkelerinde iç savaş çıkarmalarıdır. Deutsch (1964: 102)'un ifadesi ile vekalet savaşı üçüncü dünya ülkelerinin topraklarında ve o ülkenin tüm kaynakları kullanılarak verilen mücadeledir. Nitekim Soğuk Savaş dönemi boyunca ABD ve Sovyetler Birliği Angola'dan (Rauta vd. 2017: 100) El Salvador'a ve Küba'ya (Yeisley 2011: 80) hatta Afrika kıtasına kadar bir çok üçüncü dünya ülkesinde iç savaşı körükleyerek ideolojik ve siyasi bir rekabete girişmişlerdir.

Süper güçler bu mücadelede krizleri nükleer bir savaş riskine tırmandırmaktan kaçınmaya özen göstermişlerdir. Bu açıdan bir çok yazar Soğuk Savaş dönemi nükleer silahların varlığının vekalet savaşlarının ortaya çıkmasında önemli rol oynadığını iddia etmektedir (Metz vd. 2004: 8; Craig 2010: 33; Yeisler 2011: 77). Hatta Bar-Simon-Tov (1984: 263) vekalet savaşlarının temel nedeninin nükleer silahlar olduğunu öne sürmektedir.

İki devleti ya da devlet dışı aktörü karşı karşıya getirerek savaştırmak büyük güçler tarafından sıklıkla başvurulan diğer bir vekalet savaşı yöntemidir (Mumford 2013: 11). Nitekim 1980-1988 yılları arasında sekiz yıl boyunca savaşan Irak ve İran'ın savaşı ABD ve Sovyetler Birliği arasında yaşanmış bir vekalet savaşı olarak görülmüştür (Hollingshead 2018: 13). Suriye savaşında ise bir çok devlet dışı aktör vekalet savaşları kapsamında birbirleri ile savaşmaktadır (Erol vd. 2018: 21-23). Vekalet savaşının esas tarafları ise vekillerine destek sağlamaktadır.

Vekalet savaşları devletlerin ya da devlet dışı aktörlerin rakip devletlere karşı doğrudan kullanılması şeklinde de karşımıza çıkmaktadır (Brewer 2011: 138). Nitekim Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgalinden sonra ABD'nin Sovyetler Birliği ile doğrudan savaşan mücahitlere destek sağlaması bu kapsamda değerlendirilmiştir (Turse 2012: 67). Aynı şekilde ABD'nin 11 Eylül saldırılarından sonra Afganistan'ı işgali sürecinde de Rusya'nın hem ABD hem de NATO askerlerine karşı mücadele eden grupları desteklemiş olması kuvvetle muhtemeldir. Hizbullah'ın İsrail'e yönelik mücadelesi ise İran ile İsrail arasında yaşanan vekalet savaşına örnek olarak (Hollingshead 2018: 3) gösterilmiştir.

Devlet dışı aktörlerle yürütülen vekalet savaşlarında özellikle terör örgütleri ön plana çıkmaktadır. Hatta terörizmin aslında vekalet savaşı olarak bilindiği iddia edilmektedir (Mohanty 2006: 13). Nitekim Rekha (2017: 62) önce ABD liderliğindeki koalisyon daha sonra da NATO tarafından Afganistan yürütülen terörle mücadele hareketinin ABD ve Rusya arasında yaşanan bir vekalet savaşı olduğunu öne sürmektedir.

Yine Türkiye ile doğrudan savaşmayı göze alamayan Suriye uzun yıllar boyunca terör örgütü PKK'yı Türkiye'ye karşı yürüttüğü vekalet savaşında vekil olarak kullanmıştır.

Soğuk Savaşın sona ermesinden hemen sonra Sovyetler Birliği ve ABD rekabeti yerini belirsiz bir ortama bırakmış ve dünyanın farklı bölgelerinde meydana gelen savaşlar ve kanlı iç savaşlar farklı teoriler kapsamında açıklanmaya çalışılmıştır. Her ne kadar bu dönemde vekalet savaşı kavramı çok yaygın kullanılmamış olsa da Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemdeki güç dengesindeki ve güç dağılımındaki değişimin vekalet savaşlarına yol açtığı iddia edilmiştir (Eksi 2017: 38; Estrin vd. 2014: 2).

Nitekim Sarı (2017: 134) "güvenlik kavramının kapsamının genişlemesi, yeni dünya düzeninin çok aktörlü yapısı ve büyük devletlerin değişen askeri ve ekonomik yeteneklerinden dolayı Soğuk Savaş sonrası ve 11 Eylül saldırılarından sonra da vekalet savaşlarının devam ettiğini " ileri sürmektedir. Mumford (2013: 45) ise Soğuk Savaş sonrasında vekalet savaşlarının karakteristiğinde önemli bir değişim meydana geldiğini ve artık mücadelenin ideolojiden ziyade güç ve çıkar kökenli olmaya başladığını ifade etmektedir.

Bundan dolayı Soğuk Savaş sonrası dönemde meydana gelen bir çok savaş vekalet savaşları kapsamında değerlendirilmektedir. Hatta Suriye Savaşı'nın esas olarak vekalet savaşları temelinde şekillendiği idia edilmektedir. Öyleki Rauta ve Mumford (2017: 108) karmaşık yapısından dolayı Suriye savaşını "anarşik vekalet savaşı" olarak tanımlamaktadır.

Diğer yandan 2014 Rusya-Ukrayna krizi ABD ve Rusya arasında (McLees vd. 2014; Karabulut vd. 2018: 92) ya da genel olarak tüm batılı devletler ile Rusya arasında arasında (Blank 2018) gerçekleşen bir vekalet savaşı olarak nitelendirilmektedir. Blank Ukrayna krizinin Vladimir tüm Putin'in batılı devletlere karşı yürüttüğü bir vekalet savaşı olarak kabul etmektedir. Erol (2014: 4) ise Çin'in de Ukrayna'daki vekalet savaşının bir parçası olduğunu öne sürerek savaşı çok boyutlu bir vekalet savaşı olarak tanımlamaktadır.

2008 Rusya-Gürcistan Savaşı

1992 yılında Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi'ne üye olarak NATO ile ilişkilerini resmi olarak başlatan Gürcistan 2002 yılında NATO'ya üyelik talebini dile getirmiştir. 1999 yılında Polonya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti'nin NATO'ya katılmasına itiraz etmeyen Rusya için bu talep tehlike çanları anlamına gelmiştir. NATO'nun yeni üyelerle ile Doğu Avrupa'ya ve diğer yöntemlerle Orta Asya'ya doğru genişlemesi ve Rusya'yı çerçevelemeye çalışması üzerine Rusya Kafkaslar'daki nüfuzunu koruma faaliyetlerini artırmaya başlamıştır.

Rusya 2008 yılı başında Gürcistan'ın batılı devletleri Abhazya ve Güney Osetya meselesine dahil etme çalışmalarına karşı adımlar atmaya başlamıştır. Parlamento'nun alt kanadı Duma 21 Mart 2008 tarihinde aldığı kararla Gürcistan'ın NATO'ya katılması durumunda Rus hükümetinin Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanımamasına yönelik çağrıda bulunmuştur (NY Times 2008).

Ancak NATO Rusya'nın kırmızı çizgi olarak ilan etmesine rağmen (Press Statement 2008) 2008 Bükreş Zirvesinde Gürcistan'ın ittifaka üyeliğine yeşil ışık yakmış ve Ukrayna ile birlikte Gürcistan'ın da bir gün NATO üyesi olacaklarını açıklamıştır. Rusya'nın tepkisinin farkında olan Fransa, Almanya ve İtalya gibi devletler ABD ve Doğu Avrupa ülkelerinin ısrarlarına rağmen üyeliğe aday statüsü vermekten kaçınmışlardır (Pouliot 2010: 222). Çetin müzakereler sonrasında karar Aralık ayındaki zirveye bırakılmıştır.

NATO'nun kararından dolayı Abhazya ve Güney Osetya'ya desteklerini artıracığını ifade eden Rusya hızlı bir şekilde Abhazya'daki asker sayısını artırmıştır (German 2011: 229). 16 Nisan 2008 tarihinde Putin bir direktif yayımlayarak Abhazya ve Güney Osetya ile hızlı bir şekilde diplomatik ilişki kurulması emrini vererek (Kelkitli 2008: 80) Gürcistan'ın batıya yaklaşmasına karşı Abhazya ve Osetya kartını gündeme getirmeye başlamıştır.

Önlem alınmazsa Ukrayna ve Gürcistan'ın üyeliğinin önlenemeyeceği kanaatine varan Rus yöneticiler (Asmus 2010: 118) diğer yandan Gürcistan'a yönelik baskılarını artırmaya başladılar. Dışişleri Bakanı Lavrov Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO'ya üyeliğinin engellenmesi için ne gerekiyorsa yapılacağını ifade ederek bir anlamda batıya gerekiyorsa kuvvet kullanımına başvurabileceklerinin sinyalini vermiştir (Illarionov 2009: 67).

Gürcistan liderli Saakashvili iktidara gelmeden önce verdiği Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne tekrar sağlama sözünü yerine getirmek amacıyla 2004 yılında bir yandan Güney Osetya'daki Rus, Oset ve Gürcü askerlerden oluşan barışı koruma birliklerini takviye ederken bir yandan da bölgeye gayri nizami birlikler göndermeye başlamıştır. Ancak Rusya'nın resmi ve gayri resmi asker sayısını artırması üzerine bu birliklerin bir çoğunu geri çekmiştir (Nichol 2009: 3).

Gürcistan'ın otonomi teklifini reddeden Osetya 2006 yılında referandum yapmış ve halkın büyük çoğunluğunun bağımsızlıktan yana oy kullandığı iddia edilmiştir. ABD, AB ve AGİT referandumunu tanımayacaklarını ilan ederken Saakashvili Rusya'yın Osetya'yı ilhak etmek için referandum organiza etmekle suçlamıştır (The Guardian 2006). Bu dönemde Batı ve Rusya arasındaki rekabet iyice su yüzüne çıkarken Gürcistan'ın soruna çözüm bulma girişimleri Osetya ve Rusya tarafından reddedilmiştir.

Temmuz 2008 gerginliğin had safhaya çıktığı bir dönem olmuştur. Rusya Gürcistan'ı işgali esnasında kullandığı stratejiyi temel alan Kafkasya 2008 adlı tatbikat başlatırken Ermenistan, Azerbeycan ve Ukrayna'dan katılan birlikler ile yaklaşık 1.000 Amerikan ve 600 Gürcistan askerinin katıldığı "Ani Reaksiyon" kod adlı bir tatbikat gerçekleştirmiştir (Nichol 2009: 4) Böylece o döneme kadar Kafkaslarda siyasi anlamda karşı karşıya gelen ABD ve Rusya, eş zamanlı tatbikat yaparak rekabeti askeri boyuta taşımıştır.

Temmuz ayı sonunda Osetya içinde başlayan karışıklıklar nedeniyle Gürcü ve Oset birlikleri arasında karşılıklı çatışmalar başlamıştır. Batılı devletler olayları yatıştırmaya çalışırken Rusya Gürcistan'ı hedef alan açıklamalarda bulunmuştur. Rusya batılı devletlere gönderme de bulunarak Kafkaslardaki güvenliğin Rusya'nın ulusal güvenlik meselesi olduğunu ve buradaki güvenlikten Rusya'nın sorumlu olacağını ifade etmiştir (Medvedev 2008).

Olaylar üzerine Rus birlikleri bir yandan 07 Ağustos 2008 tarihinden itibaren Abhazya'ya birliklerini göndermeye başlarken Gürcistan'ın çeşitli şehirlerini bombalamaya başlamıştır. 12 Ağustos'a kadar süren bu savaşta Rusya Gürcistan'da bir çok yeri havadan bombalarken Rus tankları da Tiflis'e 40 km. mesafeye kadar ilerlemiştir. Diğer yandan Rus savaş gemileri Gürcistan kıyılarını ablukaya alarak batılı devletlerin deniz yolu ile herhangi bir yardım göndermesine mani olmuştur. Batılı devletlerin siyasi tepkisi Rusya'nın Gürcistan işgalini durduramamıştır.

Nitekim dönemin AB dönem başkanı Fransa Cumhurbaşkanı Nicholas Sarkozy'nin arabuluculuğu üzerine Rusya savaşın beşinci gününde ateşkesi kabul etmiş ve hareketi durdurmuştur. Ancak Rus birliklerinin Gürcistan'ı terk etmesi daha uzun sürmüştür. Aynı zamanda Abhazya ve Güney Osetya'daki Gürcü birlikleri de bölgeyi terkederek sınırlara Rus askerleri yerleştirilmiştir.

Rusya 26 Ağustos 2008 tarihinde her iki ayrılıkçı bölgenin bağımsızlığını resmi olarak tanıırken Ekim ayında yapılan anlaşmalarla Rusya'nın bu bölgelere birlik yerleştirmesine karar verilmiştir. Hatta Rusya Abhazya ile yaptığı anlaşma kapsamında ortak Rus-Abhaz birlikleri teşkil edilmesi kararı verilmiştir.

Krizin başlangıcına kadar Gürcistan'a her türlü desteği sağlayan NATO ve ABD savaşın başlaması ile Rusya'ya diplomatik tepkilerini gösterirken askeri anlamda herhangi bir faaliyete girişmemiştir. NATO Dışişleri Bakanları tarafından 19 Ağustos 2008 tarihinde yaptıkları toplantıda Rus Birlikleri Gürcistan'dan çıkıncaya kadar Rusya ile NATO'nun ilişkilerinin eskisi gibi olmayacağını ilan edilmiştir (NATO Statement 2008). Rusya ise buna karşılık olarak 21 Ağustos'ta NATO ile askeri ilişkilerini sonlandıracağını belirtmiştir (Russia Suspends Military Cooperation with NATO 2008).

Ancak her iki tarafın sert duruşu ve ilişkilerin düzelmesi çok fazla zaman almamıştır. Eylül ayında yapılan Savunma Bakanları toplantısında ittifak Rusya ile terörle mücadele, Afganistan, AKKA ve nükleer silahlar gibi konularda işbirliğine devam etmeyi istediklerini açıklamıştır. Aralık ayında yapılan Dışişleri Bakanları toplantısında ise üye devletler Rusya ile ilişkilerin kademeli olarak iyileştirilmesine karar vermişlerdir (BBC 2008).

5 Mart'ta yapılan toplantıda NATO-Rusya Konseyi'nin tekrar çalışmalarına başlamasına karar verilmişken, Nisan ayında yapılan Strasbourg/Kehl zirvesinde ise NATO-Rusya ilişkilerinin önemi ortaya konulmuştur. 30 Nisan'da Rusya Abhazya ve Güney Osetya ile Rus askerlerinin sınırlarını korunmasına yönelik anlaşma imzalanmasına rağmen, Haziran 2009'da Korfu adasında yapılan toplantı ile Rusya ve NATO ilişkileri tamamen normale dönmüştür.

NATO yaşanan olayları unutmuş ve Rusya ile ilişkiler hızlı bir düzelmeye sürecine girmiştir. Öyleki Genel Sekreter Rasmussen 18 Eylül 2009 tarihinde "NATO ve Rusya: Yeni bir Başlangıç" başlıklı konuşmasında yaşanan savaşta Rusya'nın rolüne hiç değinmeden NATO'nun Rusya ile işbirliğinin artırılmasına yönelik niyetini ortaya koymuştur (NATO and Russia: A New Beginning 2009). Diğer yandan 14 Kasım'da AB ve Rus yetkilileri Nice'de bir araya gelmiş ve AB Rusya ile ilişkilerini düzeltme kararı almıştır. Nihayet Obama'nın başa gelmesinden sonra ABD ve Rusya ile ilişkiler tekrar rayına oturtulmuş ve kriz unutulmuştur. Olan Batı'nın desteği ile Rusya'ya meydan okuyan Gürcistan'a olmuş ve bir yandan toprak bütünlüğü geri dönülemez bir sürece girerken diğer yandan AB ve NATO üyeliği bir başka bahara kalmıştır.

Savaşın Vekalet Savaşları Teorisi Açısından İncelenmesi

Vekalet savaşları teorisi bölümünde anlatıldığı gibi, vekalet savaşları sponsor-vekil ilişkii bakımından farklı şekillerde meydana gelmektedir. Bu kapsamda devlet dışı aktörler kadar devletler de sponsorlar tarafınan kullanılan vekiller olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim mücadele iki farklı boyutta yaşanmıştır.

Birinci boyutta ABD Gürcistan'ı Rusya'ya karşı kullanmış ve bölgedeki etkinliğini artırmayı hedeflemiştir. ABD Kafkaslar bölgesinde Sovyetler Birliği ile doğrudan savaşmak ya da mücadele etmek yerine Gürcistan'ı Rusya'nın etki alanını azaltmaya ve bölgede batılı devletlerin nüfuz alanını genişletmek için vekil olarak kullanmıştır. İkinci boyutta ise Rusya Gürcistan ile doğrudan savaşarak aslında ABD ve batılı devletlere karşı bir nüfuz mücadelesi vermiş ve bölgenin hakimiyetinin kendisine olduğunu ortaya koymuştur.

ABD'nin Rusya'ya karşı jeopolitik etki kazanmak amacıyla Gürcistan'ı kullanarak bir vekalet savaşı yürüttüğü Rus yetkililer tarafından da sık sık dile getirilmiştir. Nitekim dönemin Rusya Başbakanı Medvedev, eski Gürcistan Cumhurbaşkanı Saakaşvili'nin 2008'deki beş günlük Güney Osetya Savaşı sırasında ABD'nin desteğine güvendiğini ve

Rusya ile temasların durdurulmasının planlanmış bir hareket olduğunu ifade etmiştir. Medvedev Saakaşvili'nin patronlarıyla, yani öncelikle ABD ile görüştüğünü, olaylar öncesinde Condoleezza Rice, Daniel Freed gibi ABD'li politikacılarla da bir araya geldiğini ve ABD'lilerin kendisine her türlü senaryoda destek vereceğine inandığını ifade etmiştir (Sputnik News 2018).

Gürcistan'da meydana gelen olaylar bir çok yazar tarafından esas olarak Kafkaslarda ABD ile Rusya arasında yaşanan bir vekalet savaşı olarak nitelendirilmiştir (Teifukova vd. 2017: 48). Hatta Erol ve Tunç (2013: 12) ABD ile Rusya arasında Kuzey Kafkasya'da meydana gelen olayların vekalet savaşı eğilimini artırdığına dikkat çekmektedirler. Nitekim hem NATO'nun hem de AB'nin Gürcistan'a yönelik vaatleri ve üyelik konusundaki ısrarları ABD'nin vekalet savaşının bir parçası olarak nitelendirilmektedir.

Amerikalı eski diplomat Ronald Asmus ise savaş öncesinde ABD'nin yeni jeopolitik rekabette eski Sovyet etki alanında etki sağlamayı hedeflediğini ancak savaş sonrasında Gürcistan'ı kaybetme riski ile karşı karşıya kalındığının ifade ederek aslında ABD'nin Gürcistan üzerinden yürüttüğü vekalet savaşını özetlemektedir (Weir 2008). Rus Moscow Times gazetesi ise savaşı Rusya'nın eski Sovyet devletlerinde tekrar nüfuz alanı kazanmak için verdiği jeopolitik mücadele olarak nitelendirerek Asmus gibi jeopolitik bir vekalet savaşı olarak nitelendirmektedir (Moscow Times 2008).

NATO'nun 2008 zirvesinde üyelik konusundaki taahhüdü o döneme kadar siyasi ve ekonomik boyutta devam eden vekalet savaşının sıcak çatışmaya dönüşmesindeki önemli etkenlerden birisi olmuştur. Rus yetkililer bu dönemde yaptıkları açıklamalarda söz konusu kararın ve konuya yönelik somut adımların ciddi sonuçlar doğuracağını ve hatta askeri bir müdahaleye uzanacağı mesajını vermilerdir. Savaşın hemen öncesinde Rusya'nın Gürcistan sınırındaki tatbikatı ile eş zamanlı olarak Gürcistan'da Amerikan askerlerinin katılımı ile yapılan askeri tatbikat vekalet savaşının güç gösterisi boyutunu oluşturmuştur.

Bu güç gösterisi Gürcistan'ın Rusya'yı yok sayan agresif hamleleri ile sıcak bir çatışmaya dönüşmüştür. Nitekim Gürcistan'ın Güney Osetya hareketi ile Rusya'nın Gürcistan'ı işgali vekalet savaşının diğer önemli bir dönüm noktasını teşkil etmiş ve siyasi vekalet savaşını askeri boyuta taşımıştır. Bu açıdan Weaver (2016: 83) Gürcistan askerlerinin Güney Osetya ve Abhazya'da yürüttükleri operasyonları, Berryman (2011: 224) ise 2008 yılı Ağustos ayında yaşanan Rusya-Gürcistan Savaşını ABD ve Rusya arasında yaşanan bir vekalet savaşı olarak tanımlamaktadır.

Diğer yandan Rusya-Gürcistan Savaşı ile aslında Rusya'nın batıya karşı bir vekalet savaşı yürüttüğü iddiaları ortaya atılmıştır. Nichol Gürcistan Savaşı ile aslında Rusya'nın Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan batılı devletleri cezalandırmayı amaçladığını iddia ederek Rusya'nın batılı devletlere karşı gözdağı verdiği bir vekalet savaşı yürüttüğünü iddia etmektedir (Nichol 2009:12-13). Rusya'nın savaş esnasında Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattını bombalaması da Rusya'nın batılı devletlere karşı yürüttüğü bir vekalet savaşı olarak yorumlanmıştır. Sukhov (2014) ise bu savaşın Rusya'nın Bükreş zirvesi karşısında Rusya'nın batılı devletlere karşı yürüttüğü bir vekalet savaşını temsil ettiğini iddia etmiştir.

Vekalet savaşı teorisi açısından incelendiğinde ABD'nin Gürcistan'ı Rusya'ya karşı vekil olarak kullanması ve Gürcistan üzerinden jeopolitik kazanımlarını artırma gayreti Soğuk Savaş döneminde üçüncü dünya ülkelerinde meydana gelen iç savaş temelli ideolojik vekalet savaşları ile çok benzerlik göstermektedir.

Rusya'nın sert tepkisi neticesinde o zamana kadar Gürcistan'a açık destek veren ABD'nin sorumluluktan kaçınması ve Gürcistan'a politik destek dışında fazla bir destek sağlamaması yine vekalet savaşının "sorumluluktan kaçınma" prensibi ile örtüşmektedir. Netice de Rusya ile doğrudan karşı karşıya gelmek istemeyen ABD o zamana kadar Gürcistan'ın yaptığı hamlelerdeki rolünü yok kabul etmiş ve Gürcistan'ı Rusya ile başbaşa bırakmıştır.

Zaten ABD'nin ve NATO'nun bu savaş karşısındaki zayıf tepkisi ve Rusya'nın tüm hamlelerine karşı ilişkileri çok kısa bir süre içerisinde düzeltmesi batılı devletler ile Rusya arasında diğer bir vekalet savaşı olarak kabul edilen Ukrayna Savaşına giden yolu açmıştır. Saakashvili'nin ifadesi ile batı Gürcistan savaşı döneminde Rusya'ya uygun bir şekilde reaksiyon göstermiş olsaydı Ukrayna krizine giden süreç muhtemelen olmayacaktı (Saakashvili 2014). Vekalet savaşında ilk raundu kaybeden batı ikinci vekalet savaşını Ukrayna'da da kaybetmiştir.

Sonuç

Soğuk Savaş dönemi boyunca ABD ve Sovyetler Birliği arasında yaşanan temel mücadele yöntemlerinden birisi olan vekalet savaşları teorisi Soğuk Savaş sonrası dönemde de ABD ve Rusya arasındaki rekabet için de kullanılmaya başlanmıştır. Afganistan'dan Gürcistan'a Suriye'den Ukrayna'ya kadar bir çok yerde meydana gelen bölgesel ölçekli savaşlar büyük resimde Rusya ve ABD arasında yaşanan vekalet savaşı olarak tanımlanmış ve ele alınmıştır.

2008 Rusya-Gürcistan Savaşı da bu büyük resmin bir parçasıdır. Vekalet savaşının birinci bölümünde uzun süredir Rusya'yı çeşitli yöntemlerle çerçeveleme politikası güden ABD'nin, NATO ve AB üyelik süreci ile Gürcistan ve Ukrayna'yı nüfuz alanına katarak Rusya sınırlarını zorlaması yer almaktadır. 1999 ve 2004 yılında Doğu Avrupa ülkelerinin üyelikleri ile kısmen başarılı olan bu proje de sıra Gürcistan ve Ukrayna'ya gelmiş ve 2008 yılı içerisinde Rusya'nın tüm uyarılarına rağmen üyelik süreci hızlanmıştır.

Ancak Ukrayna ve Gürcistan'ı kırmızı çizgisi ilan eden Rusya bu sürece dur demiş ve vekalet savaşının ikinci safhası olan askeri süreci başlatarak Gürcistan'ı işgal etmiştir. Gürcistan üzerinden Ukrayna'ya ve batılı devletlere tahammül sınırlarını göstermiştir. Batılı devletler de bu sınırı görmüş ve daha fazla ileri gitmemişlerdir. Kırmızı çizgi kavramı her iki taraf için de ortaya konulmuş ve uygulanmıştır.

Tüm yönleri ile incelendiğinde bu savaş ve savaşa giden süreç vekalet savaşı teorisi esasları kapsamına girmektedir. Ancak her iki tarafında vekil kullandığı klasik vekalet savaşından önemli bir farklılık göstermektedir. Savaşın bir tarafı olan ABD savaşın hiç bir şekilde parçası olmayarak Gürcistan'ı vekil olarak kullanmıştır. Ancak hem bölgesel hem de küresel savaşın tarafı olan Rusya doğrudan savaşa girmiş ve ABD'ye ABD'nin vekili üzerinden mesajını göndermiştir. Ancak yöntem ne olursa olsun mücadele vekalet savaşı kapsamında değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

- ALLISON, Benjamin Vaughn (2018). "Proxy War as Strategic Avoidance: A Quantitative Study of Great Power Intervention in Intrastate Wars, 1816-2010". *Presented in Midwest Political Science Association 76th Annual Meeting Conference*. Chicago.
- ASMUS, Ronald (2010). *A Little War That Shook the World: Georgia, Russia and The Future of The West*. New York: Palgrave MacMillan.
- BAR-SİMAN-TOV, Yaacov (1984). "The Strategy of Warfare by Proxy", *Cooperation and Conflict*. XIX/4: 263-273.
- BERRYMAN, John (2011). "New World Order to Resetting Relations: Two Decades of US-Russia Relations". *Russian Foreign Policy in the 21st Century*. (ed. Roger E. Kanet). New York: Palgrave Macmillan: 204-227.
- BREWER, Cecily G. (2011). "Peril by Proxy: Negotiating Conflicts in East Africa". *International Negotiation*. XVI/1: 137-167.
- CRAIG, Dylan (2010). "State Security Policy and Proxy Warfare in Africa". *Strategic Insights*. Spring-Summer. IX/1: 30-64.
- DEUTSCH, Karl W. (1964). "External Involvement in Internal War". *Internal War, Problems and Approaches*. (ed. Harry Eckstein). New York: Free Press of Glencoe: 100-110.
- EKŞİ, Muharrem (2017). "Regional Hegemony Quests in the Middle East from the Balance of Power System to the Balance of Proxy Wars: Turkey as Balancing Power for the Iran-Saudi Rivalry". *Gazi Akademik Bakış*. Kış. XI/21: 133-156.
- EROL, Mehmet Seyfettin (2014). "Ukrayna-Kırım Krizi ya da İkinci Yalta Süreci". *Karadeniz Araştırmaları*. Bahar. 41: 1-14.
- EROL, Mehmet Seyfettin - Çiğdem TUNÇ (2003). "11 Eylül Sonrası ABD'nin Küresel Güç Mücadelesinde Orta Asya". *Avrasya Dosyası*. Sonbahar. IX/ 3: 5-28.
- EROL, Mehmet Seyfettin - Kadir Ertaç ÇELİK (2018). "ABD'nin Suriye Politikası'nda Vekil Aktör Olarak Terör Örgütleri: YPG Örneği". *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*. II/2: 14-45.
- GERMAN, Tracey (2011). "Georgia and Transatlantic Relationship, The New Kid on the Block". *The Future of Transatlantic Relations: Perceptions, Policy and Practice*. (ed. Andrew M. Dorman-Joyce P. Kaufman-Palo Alto). Stanford University Press: 211-231.
- ILLARIONAV, Andrei (2009). "The Russian Leadership's Preparation for War". *The Guns of August 2008 Russia's War in Georgia 1999-2008*. (ed. E. Cornell-S. Frederick Starr). New York: Central Asia-Caucasus Institution and Silk Road Studies Program Joint Center.
- INNES, Michael A. (2012). *Making Sense of Proxy Wars: States, Surrogates & The Use of Force*. Washington D. C.: Potomac Books.
- KARABULUT, Bilal - Şafak OĞUZ (2018). "Proxy Warfare in Ukraine". *Savunma Bilimleri Dergisi*. Mayıs. XVII/1: 75-100.
- KELKİTLİ, Aslı (2008). "Russian Foreign Policy in South Caucasus under Putin". *Perceptions*. Winter. XIII/4: 73-91.

- LONG, Austin (2018). "Intelligence and Coercion: A Neglected Connection". *Coercion: The Power to Hurt in International Politics*. (ed. Kelly M. Greenhill-Peter Krause). Oxford: Oxford University Press: 33-53.
- MARSHALL, Alex (2016). "From Civil War to Proxy War: Past History and Current Dilemmas". *Small Wars & Insurgencies*. XXVII/2: 183-195.
- MOHANTY, Jatin Kumar (2006). *Terrorism and Militancy in Central Asia*. Delhi: Kalpaz Publications.
- MUMFORD, Andrew (2013). *Proxy Warfare: Warfare and Conflict in the Modern World*. Cambridge: Polity Press.
- OĞUZ, Şafak - Kadir Ertaç ÇELİK (2018). "Conflict in Syria: Is It a Proxy Warfare?". *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, II/2: 44-69.
- POULIOT, Vincent (2010). *International Security in Practice: The Politics of NATO-Russia Diplomacy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- RAUTA, Vladimir - Andrew MUMFORD (2017). "Proxy Warfare and Contemporary Security Environment". *The Palgrave Handbook of Security, Risk and Intelligence*. (ed. Robert Dover-Huw Dylan-Michael S. Goodman). London: Palgrave Mcmillan: 99-115.
- REKHA, Chandra (2017). *India-Russia Post Cold War Relations: A New Epoch of Cooperation*. London and New York: Routledge.
- SANDIKLI, Atilla (2016). "Vekalet Savaşları: Ortadoğu ve Türkiye". *Yeniüzyıl Gazetesi*. 19 Ocak.
- TEIFUKOVA, Riana - Mehmet Seyfettin EROL (2017). "Russian Hybrid War: From Theory to Practice". *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*. Hibrit Savaşları Özel Sayısı. I/2: 33-67.
- TURSE, Nick (2012). *The Changing Face of Empire: Special Ops, Drones, Spies, Proxy Fighters, Secret Bases, and Cyberwarfare*. Chicago: Haymarket Books.
- WEAVER, Carol (2016). *The Politics of the Black Sea Region: EU Neighborhood, Conflict Zone Or Future Security Community?*. London: Routledge, 2016.
- YEISLEY, Mark O. (2011). "Bipolarity, Proxy Wars, and the Rise of China". *Strategic Studies Quarterly*. Winter. V/4: 75-91.

İnternet Kaynakları

- BIRCHALL, Guy (2018). "What is a Proxy War, What Happened During the Cold War and Is There a Proxy War in Syria between the US and Russia?". *The Sun* (16 April 2018).
- BLANK, Stephen. "Putin is waging a Proxy War against the West In Ukraine". *Newsweek*. (22 February 2018). Erişim Tarihi: 23.02.2019. <https://www.newsweek.com/putin-waging-proxy-war-against-west-ukraine-816226>
- "Dmitry Medvedev Made a Statement on the Situation in South Ossetia". 08 August 2008. Erişim Tarihi: 04.02.2019. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/1043>
- "Duma Wants Putin to back Georgian Separatists" (21 March 2008). *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2008/03/21/world/europe/21ihturussia.4.11323565.html>

- ESTRIN, Miriam R. - Jeremy SHAPIRO (2014). "The Proxy War Problem in Syria". *Foreign Policy*. 04 February 2014. Erişim Tarihi: 13.01.2019.
<https://foreignpolicy.com/2014/02/04/the-proxy-war-problem-in-syria/>
- HOLLINGSHEAD, Emmet (2018). "Iran's New Interventionism: Reconceptualizing Proxy Warfare in the Post-Arab Spring Middle East". *Political Science Honors Projects*. 75. Erişim Tarihi: 02.02.2019. http://digitalcommons.maclester.edu/poli_honors/75
- MCLEES, Alexandra_- Mathew KUPFER (2014). "A Proxy Warfare in Ukraine?". *Carnegie Moscow Center*. Erişim Tarihi: 31 Ocak 2014.
<http://carnegie.ru/commentary/56307>
- METZ, Steven - Raymond MILLEN (2004). *Insurgency and Counterinsurgency in the 21st Century: Reconceptualizing Threat and Response*. Strategic Studies Institute. November. Erişim Tarihi: 22.01.2019. <http://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/pub586.pdf>
- NATO Statement (2008). "Meeting of the North Atlantic Council at the Level of Foreign Ministers Held at NATO Headquarters". 19 Aug. 2008. Erişim Tarihi: 12.01.2015. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_29950.htm
- "NATO to Resume Ties with Russia" (2008). *BBC News*. Erişim Tarihi: 03 December 2008. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7759833.stm>
- NICHOL, Jim (2009). "Russia-Georgia Conflict in August 2008: Context and Implications for US Interests". *Congressional Research Report for Congress* (03 March 2009). Erişim Tarihi: 16.01.2009. <https://fas.org/sgp/crs/row/RL34618.pdf>
- Press Statement and Answers to Journalists' Questions Following a Meeting of the Russia-NATO Council*. 04 April 2008. Erişim Tarihi: 22.12.2014. <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/page/276>
- SPUTNIKNEWS (2018) "*Medvedev: Güney Osetya'ya saldıran Saakashvili, ABD'nin desteğine güveniyordu*". Erişim Tarihi: 12.02.2019. <https://tr.sputniknews.com/savunma/201808071034644801-medvedev-gunes-oseya-saakasvili-abd-destek>
- SAAKASHVILI, Mikheil (2014). "Let Georgia Be a Lesson for What Will Happen to Ukraine". *The Guardian*. 14 Mart 2014.
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/mar/14/georgia-lesson-for-ukraine-crimea-referendum-trick>
- "South Ossetians Vote for Independence" (2016). *The Guardian*, 13 November. Erişim Tarihi: 03.01.2015.
<https://www.theguardian.com/world/2006/nov/13/russia.georgia>
- "Speech by the Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Carnegie Endowment Brussels" (2009). *NATO and Russia: A New Beginning*, 18 September. Erişim Tarihi: 03.01.2015. http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_57640.htm
- WEIR, Fred. *Christian Science Monitor*. 11 August 2008. Erişim Tarihi: 02.12.2018. <https://www.csmonitor.com/World/Europe/2008/0811/p01s02-woeu.html>